

Euroopa Rohelise Partei 5. kongress, Liverpool

30. märts – 2. aprill 2017

Vastu võetud ERP resolutsioon

Ökoeksitamine (*greenwashing*) fossiilkütustest energia tootmisel

Pariisi lepe seadis ambitsioonika eesmärgi hoida ülemaailmne temperatuuri tõus kindlalt alla 2 °C ja teha jõupingutusi, piiramaks temperatuuri tõusu 1,5 kraadiga võrreldes tööstusrevolutsiooni-eelse ajaga. Et seda nõuet järgida, on Euroopa Liidus seatud eesmärgid vähendada kasvuhoonegaaside heidet 20% võrra 2020. aastaks, vähemalt 40% võrra 2030. aastaks ja 80–95% võrra 2050. aastaks. Taastuvate energiaallikate osakaal primaarenergiakasutuses peab kasvama 20 protsendilt 2020. aastal 27 protsendini 2030. aastal. Me kritiseerime EL valitsuste vähest ambitsiooni energiatootmise uuendamisel ja energianõudluse vähendamisel Euroopas. Meie eesmärk on taastuvate energiaallikate põhine Euroopa Liit ilma fossiilkütuste ja tuumaenergiata. Teine faktor ülemaailmses energiabilansis, mis vähendab süsinikdioksiidi taset atmosfääris, on süsiniku sidumine puistutes. Euroopa Liidus on metsa kogupindala alates 1990. aastast metsastamise ja metsade loomuliku laienemise tõttu mahajäetud maadele kasvanud 17 miljoni hektari võrra, moodustades 2015. aastal 180 miljonit hektarit. Metsamaa laienemine ei tohi anda põhjust kõrvale hoida süsinikuheite vähendamisest teistes maakasutuse sektorites, nii nagu see on ette nähtud EL kliima tegevuskava praeguses eelnõus, pidades silmas maakasutust, maakasutuse muutmist ja metsandust.

Kuid mitte kõik liikmesmaat ei vii sihipäraselt ellu süsinikuheite vähendamise poliitikat. Selle asemel soodustavad nad energia tootmist fossiilkütustest, püüdes selleks väärkasutada taastuvate energiaallikate toetusi. Eesti on sellise nn rohepesu-poliitika dramaatiline näide.

Alates möödunud sajandi kuuekümnendatest aastatest on kohapeal kaevandatav kukersiit-põlevkivi peamiseks kütuseks elektritootmisel Eestis ja ka tooraineks põlevkiviõli tootmisel. Eesti valitsuse retoorikas nimetatakse põlevkivi sageli „rahvuslikuks rikkuseks“ ja energiasõltumatusse tagatiseks.

Fossiilkütusetööstusest investeringute väljaviimise asemel jätkab Eesti valitsus investeerimist põlevkivipõhisesse energiatootmisse. Hiljutised arengud:

- Sel sajandil on aastane põlevkivi kaevandamisemaht kasvanud 12 miljonilt tonnilt (2000. a) 20 miljoni tonnini (2015. a);
- Riiklik energiaettevõtte Eesti Energia käivitas 2015. aastal uue 300-megavattise põlevkivielektrijaama, mille ehitamist rahastati valitsuse garantiiga;
- Alandati põlevkiviettevõtete keskkonnatasusid, mille kõrvalmõjuna vähenes Keskkonnainvesteeringute Keskuse eelarve 63% võrra. Seetõttu on takistatud keskkonnaprojektide rahastamine, sealhulgas Euroopa Liidu rahastavate projektide kaasrahastus.

Kukersiidi kütteväärtus on kolm korda madalam kui kivisöe oma, seetõttu tuleb sama energiakoguse tootmiseks kaevandada palju rohkem, põhjustades samavõrra suuremat kahju põhjaveele ja ökosüsteemidele, kaevandades karjäärimeetodil. Kukersiit sisaldab teatud karbonaatseid mineraale, mille tagajärjel on süsinikuheite võrreldes söega umbes 20% suurem. 1 MWh elektrienergia tootmisel põlevkivielektrijaamades eraldub keskmiselt 1,18 tonni CO₂. Enam kui 70% Eestis õhku paisatavast CO₂-st pärineb põlevkivienergeetikast. Üle 80% Eestis tekkivatest jäätmetest on seotud

põlevkiviga. Umbes 80% veekasutusest Eestis läheb põlevkivist elektri tootmise arvele. Sõltuvuse tõttu põlevkivist on Eestil kõige süsinikumahukam majandus OECD riikide hulgas.

14. jaanuaril 2015 esitas Eesti valitsus muutused Elektriturseadusesse, võimaldamaks Eesti Energiat saada subside, põletades põlevkivielektrijaamades biomassi. Subsiidiumite eeldus on see, et Eesti riik saab müüa oma ülejääva taastuvatest energiaallikatest pärineva energiaosa statistika ülekande korras EL liikmesmaadele, mis on oma taastuvenergiaallikate eesmärkide saavutamisel maha jäänud, nagu näeb ette Direktiivi 2009/28/EC 6. artikkel. Eeldatavalt on statistikaülekandest huvitatud eelkõige Luxemburg, Austria ja Holland. Eesti on varem müünud heitmekvoote Luxemburgile ja Austriale. Elektriturseaduse eelnõu, mis on läbinud esimese* lugemise Eesti parlamendis, lubab aastas põletada 3,4 miljonit tihumeetrit puitu elektrijaamade kolletes, tootmaks 2,5 TWh elektrienergiat.

Puidu suuremahuline koospõletamine põlevkivikateldes ei ole tegelikult mingil juhul jätkusuutlik, sest:

- 3,4 miljoni tihumeetri lisandumine 10,4 miljonile tihumeetrile Eestis aastas (2014) raiutavale puidule ületab aastase juurdekasvu, mida Eesti Keskkonnaagentuur hindab 12 miljonile tihumeetrile.
- Kirde-Eesti metsadest, kuni 100 km kauguseni põlevkivi põletavatest Narva Elektrijaamadest, ei saa põletamiseks välja raiuda mitte rohkem kui 0,5 miljonit tihumeetrit (Eesti Riigimetsa Majandamise Keskuse hinnang), ilma metsa rängalt üle raiumata, või põhjustamata puidu puudust tööstuse, kohalike koostootmisjaamade ja katlamajade ning kodumajapidamiste jaoks.
- Kuna elektrienergia ja soojuste koostootmine ei ole peamises põlevkivielektrijaamas võimalik (kohapeal ei ole ülejääva soojuste jaoks kasutust), on energeetiline efektiivsus vaid 35%; kogu jääksoojus lastakse Narva jõkke.
Eesti näide ei ole Euroopa Liidus ainulaadne. Puitu kasutatakse lisatava kütusena mitmetes Poola söeelektrijaamades. Ka Saksamaal ei ole enam eesrindlik: Angela Merkeli kantsleriks oleku ajal on Saksamaal kaldunud kõrvale oma energiasirde ja kliimapoliitika teelt. Energiasirde kiirendamise asemel on taastuvate energiaallikate laienemine aeglustunud ja kaasaegse elektrivõrgu arengut õõnestatakse pidevalt. See näitab, miks Rohelisi on nii hädasti vaja kujundama Euroopa energiapoliitikat. Süsi ja tuumaenergia ei ole jätkusuutlikud ega edenemisele suunatud. Me toetame tuleviku energiaallikaid. Meie vajaduse saab täielikult katta päikese, tuule, vee, püsiva bioenergia ja geotermaalenergiaga. Me tahame täielikult üle minna taastuvatele energiaallikatele, edendada energiaefektiivsust ja -säästlikkust ning lülitada igaveseks välja tuumaenergia.

Riigiabi sel moel, et puidugraanulite koospõletamine põlevkiviga Narva Elektrijaamade kateldes energeetilise efektiivsusega alla 45% loetakse kõlblikuks taastuvenergia statistilise ülekande jaoks, nagu on Eesti valitsuse hiljutine Energiaturu Seaduse muudatuse ettepanek, ei saa lugeda kooskõlas olevaks siseturuga vastavalt Euroopa Liidu Toimimise Leppe artiklile 107(3)(c). Puitbiomassi koospõletamine Narva Elektrijaamade väheefektiivsetes katelseadmetes ei vasta koostootmise efektiivsuse nõuetele Direktiivi 2012/27/EU artiklis 2(34) ja mõjutab ebasoodsalt palju suurema primaarenergia efektiivsusega biomassi põletavaid koostootmisjaamu piiratud siseturul, mistõttu ei tohi Euroopa Komisjon sellist tegevust lubada.

President Juncker lubas teha Euroopa Liidust esinumbri taastuvate energiaallikate osas. Puhta Energia Pakett jääb nõrgaks selle eesmärgi täitmisel, kuid säilitab olemasolevate söe- ja tuumaelektrijaamade privileegid. Nende kavadega on Euroopal ees energiasiidre kaotatud aastakümne. Ainus hea uudis on see, et progressiivsete jõudude mobiliseerumine viis niisuguste heitmestandarditeni, mis peavad ära hoidma vähemalt uute söel põhinevate tootmisviiside ehitamise Euroopas. Komisjon pigistab jätkuvalt silma kinni bioenergia riskide suhtes, jättes kehtestamata jätkusuutlikkust tagavad kriteeriumid biomassist toodetud kütustele. Uued jätkusuutlikkuse meetmed biomassile ei arvesta kliimarisikidega, kui kasutatakse allikaid, mis ei ole jäätmed ega tootmisjäätmed, ega taga ressursside efektiivset kasutamist. Euroopa Liidul on vastutus joonduda oma poliitikas Pariisi leppe järgi. Selle asemel tehakse järeleandmisi liikmesriikidele ja energiaettevõttele, mis soovivad jätkata fossiilkütustega, selmet kasutada ära võimalusi, mille annab energiasiidre. Euroopa Liidul on vastutus joonduda oma poliitikas sellele, mis Pariisis läinud aastal kokku lepiti.

Pidades silmas riske, mis seotud kildagaasi tootmisega Euroopas, võtame aluseks „Korbachi resolutsiooni“¹, mis nõuab meie riikide valitsustelt ja Euroopa Liidult:

- Kohest keeldu ilma igasuguste vabastusteta kõigile frakkimise tüüpidele, pidades silmas fossiilsete energiaallikate uuringuid, rakendamist ja kasutamist ning üldist „frakitud“ fossiilenergiaallikate impordi- ja kaubanduskeeldu.
- Kaevandamisest ümbervaatumist. Ümbervaatamine peab keskenduma kõrgeimate keskkonnastandardite kindlustamisele ja avalikkuse osavõtu õigustele.
- Fossiilenergiaallikatest eemaldumisele, taastuvate energiaallikate arendamisele ja energiaefektiivsuse parandamisele suunatud poliitilise otsuse sisulist rakendamist.

Kutsume kõiki asjassepuutuvaid organeid mobiliseerima oma jõud niisuguste projektide vastu, mis formaalselt teeseldes roheenergia kriteeriumite täitmist, õõnestavad Euroopa jätkusuutliku energia tootmise poliitikat ja Pariisi Lepet:

- Kutsume Eesti valitsust üles otsekohe tagasi võtma Elektriturseaduse eelnõu ja alustama üleminekuprotsessi põlevkivil põhinevalt energiatootmiselt täielikult taastuvatel energiaallikatel põhinevale.
- Kutsume Euroopa Komisjoni ja Euroopa Nõukogu üles kasutama kõiki õiguslikke ja poliitilisi vahendeid, peatamaks valitsuste poolt soovitud ökoeksitamise (*greenwashing*) skeemid energiatööstuses, nagu seda praktiseeritakse Eestis.
- Kutsume Rohelisi EL liikmesriikides üles olema teadlikud niisuguste skeemide võimalikkusest ja hoidma neid ära kõigi parlamentaarsete ja avalike vahenditega.

Usume kindlalt, et ei ole mõtet ehitada tulevast infrastruktuuri fossiilkütuste jaoks, sellal kui EL on õiguslikult kohustatud Pariisi Leppega saama kogu oma energia taastuvatest energiaallikatest sajandi keskpaigaks. Seetõttu oleme vastu süsinikuheidet lukustavatele projektidele, nagu Nord Stream II, kuna see nõrgendab eesmärki parandada meie energiaefektiivsust ja suurendab Euroopa sõltuvust Venemaa gaasist.

¹ <https://www.resolutionkorbach.org/project/unterst-aus-en.php>

*Läbis teise lugemise selle resolutsiooni ettevalmistamise ajal (tõlkija märkus).